مجله علمی پژوهش در علوم انسانی و تحقیقات میان رشته ای ، شماره ۱۶ ، تابستان ۱۳۹۸جلد۳، ص۳۸-۲۲
http://www.jase.ir

بررسی قابلیت اتکای صورتهای مالی جهت کشف تقلب

مجله علمی پژوهش در علوم انسانی و تحقیقات میان رشته ای (سال پنجم)
شماره ۱۶ / تابستان ۱۳۹۸ / ص ۳۸-۲۲

محمد صادق بهشتی[۱]، زهرا باقیان[۲]

[۱] محمد صادق بهشتی، استاد گروه حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی ، واحد شهر ری، تهران، ایران

[۲] زهرا باقیان، گروه حسابداری، واحد شهر ری، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

نویسنده مسئول:
محمد صادق بهشتی

چکیده

هدف از این تحقیق بررسی قابلیت اتکای صورتهای مالی جهت کشف تقلب در بورس اوراق بهادار تهران بوده است. به این منظور پس از بررسی ادبیات تحقیق و معرفی مشروح ابعاد و مبانی نظری و پیشینه تحقیق، به ارائه روش تحقیق شامل فرضیه‌ی تحقیق، متغیرهای تحقیق، نحوه اندازه گیری آن‌ها، نمونه و جامعه‌آماری تحقیق، روش تحقیق و نحوه آزمون فرضیات پرداخته شده است. روش انجام تحقیق، رگرسیون لجستیک و ازمون t بوده است. یافته های عملی تحقیق با استفاده از اطلاعات ۹۸ شرکت که در بازه زمانی ۱۳۸۷ الی ۱۳۹۶ در بورس اوراق بهادار فعال بوده‌اند و نرم افزار اکسل، spss و Eviews ،گزارش و ارائه شده اند. یافته های تحقیق نشان میدهند که صورتهای مالی برای تشخیص تقلب در گزارشگری مالی بسیار مناسب هستند. همچنین یافته های پژوهش نشان داده اند که بین میانگین نسبتهای مالی بنگاههای متقلب و غیرمتقلب تفاوت معنیداری وجود دارد. همچنین یافته های پژوهش نشان داده اند که سه متغیر "نسبت دارایی جاری به دارایی کل" با شدت ۰.۲۱- ، "دارایی های قابل بازگشت به درامد" با شدت ۰.۱۸۳۷ و "نسبت درآمد به کل دارایی ها" با شدت ۰.۴۶۱۵ را بر احتمال تقلب در صورت مالی تاثیر معنی دار می گذارند.

کلید واژه:

تقلب در صورت های مالی، قابلیت اتکای صورتهای مالی، بورس اوراق بهادار تهران، رگرسیون لجستیک

مقدمه

هدف پژوهش حاضر بررسی قابلیت اتکای صورت¬های مالی جهت کشف تقلب در بورس اوراق بهادار تهران است. لذا تلاش شده است تا براساس ادبیات موجود نقشه راه برای انجام این تحقیق مشخص شود. بخش اول تحقیقات دانشگاهی مربوط به معرفی کلیات تحقیق می¬باشد. لذا در فصل حاضر به بیان کلیات تحقیق شامل بیان مساله، اهمیت و ضرورت، اهداف پرسش ها، فرضیات و قلمرو تحقیق پرداخته میشود.

تقلب اصطلاحی عام و در بر گیرنده همه تواناییهای متعددی است که یک فرد قادر است با مهارت به کار گیرد تا مزایایی را با ارائه نادرست اطلاعات به دیگران بدست آورد. به عبارت دیگر تقلب اصطلاحی است که برای توصیف فرایند فریب دادن، اعتماد و نیرنگ برای بدست آوردن نوعی منفعت از شخص یا اشخاص دیگر که معمولا نفع مالی است بکار برده می شود. تقلب، با اشتباهات غیر عمدی بسیار تفاوت دارد. برای اینکه تقلب رخ دهد، شخص متقلب باید عمدا و از روی قصد برای بدست آوردن منفعت دیگران را اغفال کند.

انجمن بازرسان رسمی تقلب در آمریکا(**ACFE**) تعریفی فراگیر از تقلب را پذیرفته و می گوید: "تقلب در برگیرنده تمام ابزارهای گوناگونی است که ساخته انسان است و یک فرد با استفاده از آن مزیتی را نسبت به دیگری از توصیه های دروغین یا کتمان حقیقت کسب می کند و شامل تمام رویدادهای ناگهانی، ترفندها، حیله گریها یا مخفی کاریها و دیگر راههای غیر منصفانه برای فریب دیگری است". در تعریفی دیگر تقلب به اقدامات عمدی یک یا چند نفر از مدیران، کارکنان یا اشخاص ثالث اطلاق می شود که به ارائه نادرست صورتهای مالی منجر شود.

طبق بخش ۲۴ استاندارد حسابرسی مربوط به تقلب و اشتباه، طبقه بندی انواع تقلب به دو صورت است:

گزارشگری مالی متقلبانه؛ شامل فریبکاری از طریق سند سازی و دستکاری یا تغییر سوابق حسابداری یا مدارک پشتوانه تهیه صورتهای مالی، ارائه نادرست رویدادها در صورتهای مالی یا حذف عمدی آنها و بکارگیری نادرست استانداردهای حسابداری مرتبط با اندازه گیری، شناسایی، طبقه بندی و ارائه یاافشاء به عمد؛و

سوءاستفاده از داراییها؛ شامل اختلاس دریافتها، سرقت داراییهای ثابت مشهود یا نامشهود یا پرداخت وجه نقد از بابت کالاها و خدماتی که دریافت نشده است.

صورتهای مالی، تحت نظر و مسولیت مدیریت تهیه می شود و لزوما نمی تواند با بی طرفی و سطح اطمینان قابل قبول، نیازهای اطلاعاتی استفاده کنندگان را برآورده نماید(بروای،۱۳۸۸). واقعیتهای عملیات شرکت و ماهیت انسان به گونه ایست که امکان حذف کامل تحریفهای عمدی یا غیر عمدی صورتهای مالی غیر محتمل است. بنا به گفته فارل (۱۹۹۶)، تخمین دقیق میزان هزینه تقلب و مصداقهای آن معمولا امری مشکل است زیرا بسیاری از تقلبها و سوءاستفاده ها کشف نمی شوند و همه موارد کشف شده نیز افشا نمی شوند. در سالهای اخیر تقلب در شرکتها منجر به هزینه های گزاف میلیونی شده است. تنها در آمریکا و انگلستان میزان تقلبهای گزارش شده به میلیاردها دلار سر میزند. هر چند گفته می شود این گزارشها شاید تنها ۱۰٪ از کل گزارشها را شامل شود (صفار،۱۳۸۰).

در حالی که بسیاری از افراد، مرتکب تقلب در گزارشگری مالی شده اند، بیشتر موارد مطالعه شده حاکی است که مدیر عامل، اعضای هیئت مدیره ومدیران مالی نقش بیشتری در ایجاد تقلب داشته اند. در تحقیقی که توسط انجمن خبره بررسی کنندگان تقلب (**ACFE**) در سال۲۰۰۴ صورت گرفت، مشخص شد ۸۳٪ از موارد تقلب بررسی شده توسط مدیران اجرایی شرکت انجام گرفته است. ارنست و یانگ (۲۰۰۳) دریافتند بیش از نصف افرادی که مرتکب تقلب در گزارشگری مالی می شوند از گروه مدیریت شرکت هستند. کمیته سازمانهای حامی کمیسیون تردوی(**COSO**) در گزارشی تحت عنوان "تقلب در گزارشگری مالی" که در سال (۱۹۹۹) منتشر شد اعلام کرد ۷۲٪ از موارد تقلب مورد بررسی توسط مدیر عامل و۴۲٪ توسط مدیر مالی صورت گرفته است.

روشهای متعددی برای تقلب در گزارشگری مالی وجود دارد. اسپاتیس (۲۰۰۲)، عنوان می کند از طریق تغییر روشهای حسابداری، تغییر در برآوردهای مدیریت و شناسایی نادرست درآمدها و هزینه ها می توان مرتکب تقلب در صورتهای مالی شد. بیزلی و همکاران (۲۰۰۰) به بررسی گزارشگری مالی متقلبانه در بخشهای فناوری، بهداشت و خدمات مالی پرداختند. نتایج نشان داد رایج ترین شیوه های تقلب، شناسایی نادرست درآمدها و ارائه بیش از واقع داراییهاست.

شناسایی تقلب از اولویت¬های اصلی سهامداران و مشارکت کنندگان در بازار سرمایه که به هرشکلی صورتهای مالی برای آنها اهمیت دارد، می¬باشد(الیوت ،۲۰۰۲). بازیگران بازار مانند سرمایه¬گذاران زمانیکه تقلبی رخ داده متحمل خسارات چشمگیری شده اند. برخی از متخصصان اعتقاد دارند که نرخ گزارشگری مالی متقلبانه در شرایط رکود اقتصادی بالا می¬رود، از این رو مطالعه مداوم یافتن راه های جدید تقلب بسیار ضروری و مهم است(مینتز ،۲۰۰۹).

شناسایی تقلب یکی از وظایف مشخص شده برای حسابرسان در استاندارد **ISA ۲۴۰** است. حسابرسان اغلب از ابزارهایی که بیشتر تحت عنوان روش های تحلیلی شناخته می شوند، برای تشخصی تقلب استفاده می-کنند(البرشت و همکاران ،۲۰۰۹). روش های تحلیلی به

تجزیه و تحلیل نسبت ها و روندها و نیز بررسی نوسانات و روابطی که با سایر اطلاعات همخوانی ندارند، گفته می شود. بسیاری از پژوهشگران و متخصصان تقلب پیشنهاد می دهند برای شناسایی تقلب می بایست از نسبت های مالی بعنوان ابزاری کارآ استفاده کرد(سوبرامانیان و وایلد ،۲۰۰۹).

گزارشگری مالی

گزارشات مالی محصول نهایی سیستم حسابداری بوده و به علت اهمیتی که برای استفاده کنندگان به خصوص صاحبان سهام دارد روندی رو به رشد داشته و همواره مورد توجه انجمن های مختلف حسابداری بوده است. قبل از تشکیل کمیسیون بورس و اوراق بهادار اغلب مؤسسات و واحدهای تجاری بصورت داوطلبانه گزارشات مالی خود را تهیه و منتشر میکردند. علت این افشاهای ارادی را می توان جلب اعتماد عمومی، معرفی مؤسسه به عموم و سرمایه گذاران ودر نهایت جلب سرمایه و سرمایه گذاران دانست اما پس از بحران ۱۹۲۹ و پس از تأسیس کمیسیون بورس و اوراق بهادار در سال ۱۹۳۳ گزارشگری مالی بصورت یک الزام قانونی برای مؤسسات در آمد. در رابطه با الزامات گزارشگری مالی این نکته نیز حائز اهمیت است که علاوه بر الزامات کمیسیون بور و اوراق بهادار الزامات دیگری نیز جهت گزارشگری مالی وجود دارد که به الزامات بازار معروفند وعبارتند از الزامات بازار سرمایه (در بازار سرمایه شرکتها در مواردی مانند جلب اعتماد عمومی، جذب سرمایه و ... باهم به رقابت می پردازند و لذا این امر باعث الزام مؤسسات به گزارشگری مالی شده است) و الزامات بازارکار (مدیران با توجه به اختیاراتی که دارند می توانند از منابع مالی مؤسسه به نفع خود استفاده کنند اما جهت حفظ حس شهرت و حس اعتماد شغل خود از چنین موقعیتی دست می کشند اما جهت جلب توجه کارفرما، سهامداران و سرمایه گذاران، گزارشگری مالی را بسیار دقیق و با جزئیات کامل انجام می دهند و از این طریق می توان مدیریت با کیفیت بالا و فعال را از مدیران غیر فعال و غیر کارا تمیز داد) (فاستر، ۱۹۸۶، ۲۵) .

پس از انقلاب صنعتی در اروپا، رفته رفته اندیشه جدایی مالکیت از مدیریت (تئوری نمایندگی) مطرح شد و در نتیجه مالکان همواره نگران اندوخته های خود و مدیران نیز در اندیشه رفع نگرانی صاحبان بنگاههای اقتصادی بودند و برای اینکه مالکان را به طور پیوسته در جریان امور این بنگاهها قرار دهند به ارائه گزارشات مالی می پرداختند (ایلخانی، ۵۵،۱۳۸۰)۲. به این ترتیب ساختار جدید مالکیت و مدیریت، دامنه مسئولیت حسابداری را افزایش داد و ارائه گزارشهای مالی را بر اساس نیاز استفاده کنندگان ضروری ساخت (حساس یگانه، ۳۶،۱۳۸۲)۳. بنابراین گزارشگری مالی فراتر از آنکه گزارش مالی صرف باشند، وسیله ای برای برقرای ارتباط بین شرکتها و صاحبان آنها تلقی می شود (صیدی، ۱۳۸۴، ۳۸)۴.

از دیرباز موضع شرکتها در مورد گزارشگری مالی این بوده که اطلاعات را در کمترین حد ممکن منتشر کنند تا از اعطای فرصت بهربرداری بیشتر به رقبا جلوگیری شود. بنابراین در رابطه با گزارشگری مالی همواره دو چالش بزرگ پیش روی مدیران واحد های تجاری وجود داشته که یکی از آنها چگونگی برقراری تعادل بیت شفافیت گزارشات مالی و عدم ارائه بیش از حد اطلاعاتی بوده و دیگری اینکه اطلاعات به چه میزان، برای چه کسانی و در چه مواقعی باید منتشر شود (صیدی، ۱۳۸۴، ۳۹).

اهداف گزارشگری مالی

طبق نظر هیأت استانداردهای حسابداری مالی یکی از اهداف گزارشگری مالی فراهم ساختن اطلاعاتی پیرامون وضعیت مالی، عملکرد و انعطاف پذیری مالی واحد تجاری است و هدف دیگر پاسخگویی مدیران به سرمایه گذاران و مالکان است تا معلوم شود که آیا مدیران بابت منابعی که بصورت امانت به آنان سپرده شده کوتاهی کرده اند یا خیر. همچنین طبق نظر هیأت استانداردهای حسابداری مالی، گزارشگری مالی منحصر به تهیه و ارائه صورتهای مالی نیست بلکه سایر طرق ارائه و تفسیر اطلاعات را که به طور مستقیم یا غیر مستقیم با اطلاعات مالی ارتباط دارد را نیز در بر می گیرد و صورتهای مالی تنها بخشی از گزارشگری مالی است (مکرمی، ۱۳۷۴ و کاظمی یزدی، ۱۳۷۶، ۶۱)۳.

صورتهای مالی شامل ترازنامه، صورت سود و زیان، صورت گردش وجوه نقد و همچنین یادداشتها و جداول تکمیلی است که هر یک از این صورتها به تنهایی نمی تواند کلیهٔ اطلاعات لازم جهت تصمیم گیری را فراهم سازد بلکه بصورت سیستمی اطلاعات لازم را در اختیار استفاده کنندگان قرار می دهد چون هر یک جوانب متفاوتی از معاملات را منعکس می کند. اگر چه هر کدام اطلاعاتی را فراهم می کنند که با بقیه متفاوت است اما هیچکدام از آنها به تنهایی در خدمت تنها یک مقصود قررا ندارند. در سدهٔ ۱۹ میلادی در انگلستان الزامات قانونی جهت تهیه و تنظیم اطلاعات مالی بیشتر بر ترازنامه ناظر بود چون آن را فراهم کنندهٔ اطلاعات پیرامون داراییها به عنوان پشتوانه واحد تجاری و به عنوان شاخص فعالیتهای واحد تجاری می دانستند اما هر چه به پایان سدهٔ ۱۹ و اوایل سدهٔ ۲۰ میلادی نزدیک می شویم تأکید بر صورت

سود و زیان را نیز شاهدیم یعنی تجربه نشان داده که تنها ترازنامه جهت تصمیم گیری مفید نیست بلکه صورتهای مالی بصورت یک مجموعه می توانند مفید واقع شوند (مکرمی، ۱۳۷۴، ۳۹)۱.

استانداردهای گزارشگری

استانداردهای گزارشگری را باید بعد از تدوین استانداردهای حسابداری مورد بحث قرار داد. زیرا تا زمانی که استانداردهای حسابداری تدوین نشده باشد و مؤسسات هر یک روش خاص حسابداری خود را اعمال کنند نمی توان از استانداردهای گزارشگری سخنی به میان آورد. پس ابتدا باید استانداردهای حسابداری وجود داشته باشند تا عملیات حسابداری مؤسسات بر اساس این استانداردها انجام شده و یک نوع یکنواختی بین اطلاعات حسابداری وجود داشته باشد تا بتوان استاندرادهای گزارشگری را نیز تهیه کرد. به عنوان مثال در سدهٔ ۱۹ و ۲۰ میلادی قانون تجارت انگلیس تلاش خود را بیشتر در جهت مشخص کردن انواع صورتهای مالی معطوف کرده بود و درانتخاب روشها و استانداردهای حسابداری مؤسسات را آزاد گذاشته بود که این قابلیت انعطاف فوق العاده برای انتخاب روشهای حسابداری باعث بروز مشکلاتی در گزارشگری مالی بوده است.

یکی ازویژگیهای کیفی صورتهای مالی قابلیت مقایسه این صورتها است که اولین مرحله برای تهیه صورتهای مالی قابل مقایسه، تدوین استانداردهای حسابداری یکنواخت و مرحلهٔ بعد تدوین استانداردهای گزارشگری یکنواخت است تا اطلاعات حسابداری که ویژگی یکنواختی دارند بصورت یکنواخت نیز گزارش شوند. بنابراین جهت رسیدن به صورتهای مالی با قابلیت مقایسه، باید هم استانداردهای حسابداری یکنواختی تدوین کرد و هم استانداردهای گزارشگری یکنواختی را تدوین نمود بطوری که وجود استانداردها جهت سازماندهی اطلاعات، استفاده کنندگان را در دستیابی مؤثر به اطلاعات و تصمیم گیری سریع یاری می رساند و اگر شرکتها بخواهند عملکرد گذشته و چشم انداز آینده را بطور فریبنده نشان دهند وجود استانداردها تا حدی از این کار جلوگیری می کند.

علاوه بر این بسیاری از شرکتها و مؤسسات با علم به اهمیت گزارشگری مالی مؤثر، نیاز به مطالعه در زمینه گزارشگری مالی و ارائه پیشنهادات برای بهبود آنرا، تردید برانگیز کرده و می پرسند چرا اجازه ندهیم که بازار سرمایه کیفیت و ماهیت گزارشگری را خود تعیین کند. آنان اینطور استدلال می کنند که بازار خود انگیزه نیرومندی برای گزارشگری با کیفیت بالا را ایجاد می کند و به گزارشها با کیفیت بالا پاداش داده و به گزارشهای با کیفیت پایین توجه نمی کند. آنان معتقدند که افزودن استانداردهای گزارشگری، تنها ساز و کار بازار را تحریف می کند.

ساز و کاری که قبلا سالم بوده و خوب کار می کرده. بنابراین با انجام تحقیق و پیشنهاد برای بهبود گزارشگری تنها هزینه های گزارشگری را افزایش داده ایم. این افراد بهبود استانداردهای گزارشگری را امری هزینه بر، بی نتیجه و کاغذبازی غیرضروری می دانند. با این حال استانداردهای گزارشگری نقش با اهمیتی را در یاری رساندن به ساز و کار بازاربه این منظور که گزارشگری به طور مؤثر و به نفع شرکتها و استفاده کنندگان جریان یابد، ایفا می کند. بنابراین بهبود استانداردهای گزارشگری به دلایل زیر امری ضروری به نظر می رسد.

توافق و هماهنگی بین شرکتها و اعتبار دهندگان: امروزه بسیاری از توافقنامه های مربوط به گرفتن وام و اعتبار مشخص می کند که شرکت وام گیرنده باید صورتهای مالی خود را که طبق اصول پذیرفته شده حسابداری تهیه کرده است را به وام دهنده ارائه نماید. شرکتها می دانند که برای تهیه صورتهای مالی باید چه کاری انجام دهند و وام دهنده نیز مطمئن است صورتهای مالی که طبق استاندارد های گزارشگری تهیه شده نیاز های اطلاعاتی او را فراهم می کند. بنابراین بدون این استانداردها از سودمندی صورتهای مالی، برای مؤسسات وام دهنده کاسته می شود.

جلوگیری از تقلب: شرکتها ممکن است بخواهند عملکرد گذشته و چشم انداز آینده خود را به طور غیر واقعی و فریبنده ارائه نمایند. اما استانداردهای گزارشگری یک گزارش بی طرفانه و منصفانه را که موجب اطمینان و اعتماد در بازار سرمایه و هم به نفع استفاده کنندگان و هم شرکتها است را تضمین می کند.

قابلیت مقایسه: بدون وجود استانداردها مبنایی محدود برای مقایسه وجود خواهد داشت. بنابراین استانداردهایی باید وجود داشته باشند تا استفاده کنندگان بتوانند به هنگام تخصیص سرمایه، شرکتها را با یکدیگر مقایسه کنند.

امکان دستیابی سریع به اطلاعات: وجود یک روش ثابت برای سازماندهی ارائه اطلاعات، استفاده کنندگان را در دستیابی مؤثر به اطلاعات و تصمیم گیری سریع یاری می رساند.

توجه به استفاده کنندگان: در تمام دنیا توجه شرکتها به سمت نیازهای مشتریان تغییر جهت یافته است. همانطوری که شرکتهای موفق ترکیب تولیدات و خدمات خود را با نیازهای مشتریان خود هماهنگ می سازند، تهیه کنندگان گزارشهای مالی نیز باید به همین نحود عمل نمایند. بنابراین بد نیست که اطلاعات مالی از نظر ارزشی که برای استفاده کنندگان دارد طبقه بندی شوند.

توازن بین هزینه و فایده: همانطوری که هزینه و فایده در شکل عملیات تولید کالاها مهم است، این معیار در تهیه گزارشهای مالی نیز عامل مهم و تأثیر گذاری است.

از آنجایی که ارزیابی هزینه و فایده تهیه اطلاعات مالی در سیستم گزارشگری مالی مشکل و پیچیده است استانداردهای گزارشگری روش هوشیارانه ای را برگزیده است و از اینرو ایده هایی را که توسط استفاده کنندگان حمایت و منجر به تهیه اطلاعات واقعا سودمند می شود را پیشنهاد کرده و در عین حال محدودیتهایی را در افشا برای کاستن از هزینه های غیر ضروری پیشنهاد کرده است.

اطلاعات مالی برای چه اشخاصی ارائه می‌گردد؟

در پاسخ به این سؤال که «اطلاعات مالی برای چه افرادی افشاء شود؟» می‌توان گفت که گزارش‌های مالی اساساً برای صاحبان سهام سایر سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان تهیه و ارائه می‌شود. نظر هیئت استانداری حسابداری مالی در این زمینه چنین است:

«گزارش مالی باید اطلاعاتی را فراهم کند که برای سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان فعلی و بالقوه و سایر استفاده‌کنندگان در تصمیم‌گیری‌های معقول سرمایه‌گذاری، اعطای اعتبار و سایر تصمیمات مشابه مفید واقع شود.» (هیات استاند اردهای حسابداری مالی ' ۱۹۷۸ ' ص ۳۰) .

اما کارکنان، مشتریان، ارگان‌های دولتی و سایرین نیز به نحوی استفاده‌کننده گزارش‌های مالی می‌باشند. تصمیمات سرمایه‌گذاران اساساً در ارتباط با خرید، فروش و یا نگهداری سهام اتخاذ می‌شود و تصمیم‌گیری‌های اعتبار دهندگان اساساً به افزایش مدت و میزان اعتبار اعطایی به واحدهای تجاری مربوط می‌گردد. البته صاحبان سهام در مورد ادامه کار، تشویق یا عزل مدیریت و همچنین تصویب یا رد پیشنهادهای ارائه شده در زمینه ایجاد تغییرات عمده در خط مشی واحد تجاری نیز تصمیماتی اتخاذ می‌نمایند. هدف‌های افشای اطلاعات برای کارکنان، مشتریان و سایرین به‌طور مشخص تدوین نشده است. اما فرض بر این است که اطلاعات مفید برای سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان، برای سایرین نیز مفید است (هندریکسن ' ۱۹۹۳ ' صص ۸۵۲-۸۵۱) .

استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی و نیازهای اطلاعات آنها براساس استانداردهای حسابداری ایران (کمیته فنی سازمان حسابرسی، ۱۳۸۴، صص ۴۴۷-۴۴۶) به شرح زیر است:

سرمایه‌گذاران

سرمایه‌گذاران به عنوان تأمین کنندگان سرمایه علاقه‌مند به اطلاعاتی در مورد ریسک ذاتی و بازده سرمایه‌گذاری‌های خود می‌باشند. آنها به اطلاعاتی نیاز دارند که براساس آن بتواند در مورد خرید، نگهداری یا فروش سهام تصمیم‌گیری کنند و عملکرد مدیریت واحد تجاری را جهت پرداخت سود سهام مورد ارزیابی قرار دهند.

اعطا کنندگان تسهیلات مالی

اعطا کنندگان تسهیلات مالی علاقمند به اطلاعاتی هستند که براساس آن بتوانند واحد تجاری را در بازپرداخت به‌موقع اصل و بهره تسهیلات دریافتی ارزیابی کنند.

تأمین کنندگان کالا و خدمات و سایر بستانکاران

تأمین کنندگان کالا و خدمات و سایر بستانکاران به اطلاعاتی علاقمند هستند که آنها را اتخاذ تصمیم در زمینه فروش کالا و خدمات به واحد تجاری و ارزیابی توان واحد تجاری جهت بازپرداخت بدهی‌های خود در سررسید، یاری رساند . بستانکاران تجاری برعکس اعطا کنندگان تسهیلات مالی به وضعیت واحد تجاری در کوتاه مدت علاقمند هستند مگر آنکه واحد تجاری از مشتریان عمده آنان بود و ادامه فعالیت آنان به تداوم معاملات با واحد تجاری متکی باشد.

مشتریان

علاقه مشتریان به کسب اطلاعات در مورد تداوم فعالیت واحد تجاری است، بالاخص زمانی که رابطه آنان با واحد تجاری بلند مدت بوده یا اینکه در حد قابل ملاحظه‌ای به محصولات و خدمات واحد تجاری وابسته باشند.

کارکنان

کارکنان و نمایندگان آنها به اطلاعاتی در مورد ثبات و سودآوری کارفرمایان خود علاقه‌مندند.

آنها همچنین علاقه‌مند به اطلاعاتی هستند که آنها را در ارزیابی توان واحد تجاری مبنی بر تأمین حقوق و مزایا، ایجاد فرصت‌های شغلی و پرداخت مزایای پایان خدمت یاری دهد.

دولت

دولت و مؤسسات تابع آن در رابطه با تخصیص منابع علاقمند به فعالیت‌های واحد تجاری هستند. آنها همچنین برای تنظیم فعالیت‌های واحدهای تجاری، تعیین سیاست‌های مالیاتی و تشخیص مالیات و نیز تهیه آمار ملی به اطلاعات واحد تجاری نیاز دارند.

جامعه

آحاد جامعه به طریق مختلف تحت تأثیر تجاری قرار می‌گیرند. به‌طور مثال، واحدهای تجاری ممکن است از طریق ایجاد اشتغال و استفاده از محصولات فروشندگان نقش قابل ملاحظه‌ای ایفا کنند. از طریق ارائه اطلاعات در مورد روندها و تحولات اخیر در رشد واحد تجاری و طیف فعالیت‌های آن، صورت‌های مالی می‌تواند برای جامعه مفید باشد.

۲-۲-۴-۷ سایر استفاده کنندگان

اشخاص دیگری که عمدتاً به ارائه انواع خدمات به استفاده کنندگان فوق‌الذکر بالاخص سرمایه گذاران اشتغال دارند، جهت رفع برخی نیازهای اطلاعاتی خود به صورت‌های مالی تکیه می‌کنند. اشخاص مزبور از جمله شامل بورس اوراق بهادار، کارگزاران بورس، تحلیل‌گران مالی و پژوهشگران می‌باشند.

چه میزان از اطلاعات لازم است در استانداردها برای دستیابی به ویژگیهای کیفی مطلوب افشاء شود؟

در پاسخ به این پرسش که «چه میزان از اطلاعات لازم است افشاء شود؟» تنها به خبرگی استفاده کننده از گزارش‌های مالی بستگی دارد. نظر هیئت استانداری حسابداری مالی در این زمینه چنین است:

«افشای اطلاعات برای کسانی‌که قدرت فهم فعالیت‌های تجاری و اقتصادی را دارند و مایلند که این اطلاعات را با جدیت تمام مطالعه نمایند، قابل درک باشد.» (هیات استانداردهای حسابداری مالی ' ۱۹۷۸ ' ص ۳۰) .

سطح افشای مالی، همچنین به ویژگیها و معیارهای مورد انتظار از افشاء نیز بستگی دارد. در ادبیات حسابداری با توجه به برداشت هر یک ار نویسندگان افشاء، برحسب مورد به اصطلاحات افشای کافی افشای مناسب و افشاء کامل اشاره شده است. اما متداول‌ترین نظریه از مفاهیم مزبور، «افشای کافی» است که حاکی از «حداقل افشای مورد نیاز» است و با عبارت منفی «صورت‌های مالی نباید گمراه کننده باشد» هماهنگی دارد (عالی‌ور، ۱۳۶۵، ص۳).

افشای مناسب و کامل، مفاهیمی مثبت‌تر دارند. افشای مناسب بر این مبنای اخلاقی دلالت دارد که باید با کلیه استفاده کنندگان بالقوه در ارتباط با افشای اطلاعات مالی، یکسان برخورد شود.

افشای کامل حاکی از ارائه کلیه اطلاعات مربوط، به‌گونه‌ای است که صورت‌های مالی تصویر کاملی از فعالیت‌ها و رویدادهای مالی واحد تجاری نشان دهد. برخی معتقد به افشای کامل اطلاعات مالی می‌باشند حتی اگر احتمال داده شود که به ارائه صورت‌های مالی پیچیده منجر شود. از طرف دیگر، برخی نیز افشای کامل را به دلیل این که ممکن است به مفهوم ارائه اطلاعات اضافی و غیر ضروری تعبیر شود، نامناسب می‌دانند. البته این و اقعیت را نباید نادیده گرفت که ارائه اطلاعات بسیار زیاد از این جهت می‌تواند زیان‌آور باشد که اطلاعات اصلی و با اهمیت تحت‌الشعاع واقع شده و حتی پنهان شود و در نتیجه تعبیر صورت‌های مالی با مشکل مواجه گردد. به بیان دیگر، اگرچه لازم است صورت‌های مالی به نحو کامل ارائه شود اما نباید حاوی اطلاعات بیش از حد و دارای ماهیتی بی‌اهمیت باشد، زیرا ممکن است توجه استفاده کنندگان صورت‌های مالی به اطلاعات جزئی و کم اهمیت معطوف و در نتیجه، رویدادها و عملیات با اهمیت نادیده گرفته شود(هندریکسن ' ۱۹۹۳ ' صص ۸۵۷-۸۵۶)۲ .

به هر حال، اطلاعاتی که برای سرمایه‌گذاران و سایرین با اهمیت است، باید به نحو مناسب، کافی و کامل افشاء گردد تا در تصمیم‌گیری آنان مفید واقع شود. به‌طور کلی می‌توان گفت اگر حذف اطلاعات معینی باعث گردد که صورت‌های مالی گمراه کننده شود، افشای آن اطلاعات ضروری است.

در حالی که افشای اطلاعات برای تصمیم‌گیری صحیح و آگاهانه سرمایه‌گذاران و سایر گروهها نقش اساسی دارد، اما تحقیقات انجام شده در کشورهای مختلف نشان دهنده این واقعیت است که واحدهای انتفاعی بدون فشار دولت و الزامات حرفه‌ای اصولاً تمایلی به افشای اطلاعات مالی به‌طور کامل را ندارند.

در سال‌های اخیر نهادهای حرفه‌ای و بورس اوراق بهادار در بسیاری از کشورها فشار زیادی به واحد تجاری به‌ویژه شرکت‌های سهامی در جهت بهبود کیفیت و افزایش کمیت اطلاعاتی که باید افشاء شود وارد کرده‌اند (عالی‌ور، ۱۳۶۵، ص ۴).

در مورد افزایش میزان اطلاعاتی که باید افشاء گردد، انتقاداتی مطرح شده است که به شرح زیر مورد بحث قرار می‌گیرد:

۱- افشای اطلاعات می‌تواند رقبا را نسبت به وضعیت نامساعد واحد تجاری آگاه نماید. در پاسخ به ایراد فوق می‌توان گفت که رقبا معمولاً اطلاعات مورد نیاز خود را می‌توانند از منابع مختلف کسب کنند.

۲- افشای کامل اطلاعات مالی ممکن است به عنوان وسیله‌ای جهت تقاضای افزایش حقوق و دستمزد، توسط اتحادیه‌ها مورد استفاده قرار گیرد. واقعیت این است که افشای کامل معمولاً جو کلی در مورد این تقاضاها را بهبود می‌بخشد.

۳- غالباً ادعا شده است که سرمایه‌گذاران و سایر استفاده کنندگان صورت‌های مالی، مفهوم رویه‌ها و روش‌های حسابداری که بخشی از افشاء محسوب می‌شود را درک نمی‌کنند و بنابراین افشای کامل به جای اینکه آگاه کننده باشند، گمراه کننده خواهد بود. این ادعا نیز از پشتوانه کافی برخوردار نیست، زیرا تحلیل‌گران مالی و مدیران شرکت‌های سرمایه‌گذاری، عموماً از حسابداری آگاهی دارند و سایر سرمایه‌گذاران نیز یا از اطلاعات مالی تحلیل شده منتفع می‌شوند و یا قادرند از طریق مطالعه گزارش‌های مالی، اطلاعات مورد نیاز خود را تحصیل کنند.

۴- انتقاد دیگری که مطرح است این است که غالباً سایر منابع اطلاعات مالی ممکن است با هزینه کمتری اطلاعات را در دسترس قرار دهند تا توسط خود شرکت در صورت‌های مالی آورده شود.

۵- عدم آگاهی از نیازهای سرمایه‌گذاران نیز یکی از دلایل محدودیت افشاء است. اما به دلیل فراهم بودن مدل‌های متنوع سرمایه‌گذاری و اتکای فزاینده به منابع اطلاعاتی، نباید این دلیل عامل محدود کننده‌ای باشد(هندریکسن ' ۱۹۹۳ ' صص ۸۶۰) .

در پی این انتقادات هیات تدوین اصول حسابداری پیشنهاد زیر را ارائه می دهد.

هیأت تدوین اصول حسابداری در شکل‌دهی به معیارهای افشاء مناسب اطلاعات، پیشنهاد کرده است که علاوه بر ترازنامه و صورت سود و زیان، افشاء جداگانه مؤلفه‌های مهم مربوط به سرمایه در گردش، ارائه یادداشت‌های همراه به منظور تحقق افشاء اطلاعات کافی، اطلاعات مربوط به مبانی ارزیابی دارایی‌های اصلی، بدهی‌های احتمالی، تعهدات اساسی بلند مدت، درآمد هر سهم، افشاء رویدادهای آتی و همچنین ارائه صورت‌های مالی تلفیقی در صورتیکه یکی از شرکت‌های عضو گروه بطور مستقیم یا غیر مستقیم دارای بیش از ۵۰ درصد سهام منتشره شرکت دیگر باشد، نیز باید صورت پذیرد (نوری‌فرد، ۱۳۷۷، ص۶۱).

ضرورت وجودی چارچوب مفهومی گزارشگری مالی

چارچوب مفهومی گزارشگری مالی در حسابداری به سه دلیل ضروری است: اول، چارچوب مفهومی همچون یک اساسنامه راهنمای استاندارد گذاران قرار می گیرد. هیأت استانداردهای حسابداری مالی چارچوب مفهومی گزارشگری مالی را به شرح زیر تعریف می کند «مجموعه ای منسجم از مبانی و اهداف مرتبط که می تواند به استانداردهای سازگار منتهی شده و ماهیت، عمل و حدود صورتهای مالی را مقرر نماید». استانداردگذاران به هنگام تدوین استانداردها به اهداف، مبانی و مفاهیم مذکور در چارچوب مفهومی توجه نموده و بر اساس آن استانداردها را تهیه می کنند. اگر چارچوبی را که استانداردگذاران سرلوحه کار خود قرار می دهند دارای انسجام و سازگاری درونی باشد، آنگاه می توان امیدوار بود که نتیجه کار (استانداردهای گزارشگری) نیز از همان ویژگیها برخوردار است. دوم، چارچوب مفهومی می تواند راهنمای کارورزان نیز باشد. نحوه عمل حسابداری همواره با تغییرات محیطی تغییر می کند بنابراین حسابداری همواره متأثر از رویدادهای جدیدی است که درلحظه ایجاد، استاندارد خاصی برای آنها وجود ندارد و کارورزان به هنگام رویارویی با آنها ناگزیرند راه حل عملی این موارد را بیابند که در این مواقع چارچوب مفهومی می تواند راهنمای عمل باشد. کارورزان با در نظر گرفتن اهداف و مفاهیم مذکور در چارچوب مفهومی، با اعمال قضاوت حرفه ای و اتکای به منطق از میان راهکارهای مختلف، بهترین راهکار را بر می گزینند. سوم، نقش و تأثیر چارچوب مفهومی بر پذیرش عمومی استانداردها است زیرا استانداردی را که مورد پذیرش عموم نباشد محکوم به فنا است.

بنابراین اگر کارورزان بدانند که استانداردها متکی بر یک چارچوب مفهومی است احساس آرامش می کنند و در برابر آنها مقاوت کمتری از خود نشان می دهند. در ایران نیز هیأت تدوین استانداردهای حسابداری با آگاهی از ضرورت وجودی چارچوب مفهومی گزارشگری مالی اولین محصول خود را در سال ۱۳۷۶ با عنوان «مبانی نظری حسابداری و گزارشگری مالی در ایران» به صورت متن پیشنهادی به نظر خواهی گذاشته شده است (تالانه، ۱۳۸۰، ۶۹).

مکانیزم های مؤثر بر کاهش تقلب در گزارشات مالی

سازمانها اغلب در تلاشند به اطلاعاتی دسترسی پیدا کنند که برای دیگران قابل دسترسی نباشد. در شرایط کنونی، جامعه در کل این امکان را می دهد که افراد یا سازمانها با دستیابی به اطلاعات محرمانه از مسیر های کوتاه و میان بر به ارزش افزوده دست پیدا کنند. بدون شک چنین اطلاعاتی بیشتر از اطلاعات حاصل از یک سیستم اطلاعاتی مشتری پیدا می کند. البته از سیستمهای اطلاعاتی نیز استفاده گسترده ای می شود ولی طبیعی است که اگر جامعه عادت به مسیر های میان بر کرد در آن صورت فرایند های رسمی و معقول تهیه و تأمین اطلاعات ضربه خواهد خورد.

کلیهٔ استفاده کنندگان از صورتهای مالی از اطلاعات مندرج در این صورتها جهت تصمیم گیری استفاده می کنند و این اطلاعات تنها مبنایی است که استفاده کنندگان ذینفع می توانند درتصمیم گیریهای خود در اختیار داشته باشند و اگر قرار باشد این اطلاعات نادرست و متقلبانه باشد هیچ استفاده کننده ای از این اطلاعات به عنوان مبنای تصمیم گیری استفاده نمی کند بنابراین مکانیزمهایی وجود دارد که ارائه گزارشات متقلبانه را به حداقل می رسانند. این مکانیزمها عبارتند از :

اعتبار مدیریت: مدیران به حفظ شهرت و اعتبار خود بسیار اهمیت قائلند و هیچگاه منافع کوتاه مدت خود را فدای منافع بلند مدت و حس شهرت خود نمی کنند و از طرفی بازار برای مدیرانی که در انجام وظایف خود کوتاهی می کنند جریمه های سنگینی در نظر می گیرد. بنابراین مدیران سعی می کنند گزارشات مالی مؤسسه تحت مدیریت خود را بدون هر گونه تقلب بیان کنند.

اعتبار شرکت: یک ارائه نادرست و متقلبانه گزارشات مالی یک مؤسسه می تواند برای اعتبار و حتی تداوم فعالیت آن مؤسسه گران تمام شود. بنابراین مدیران جهت حفظ موقعیت و تداوم فعالیت مؤسسات سعی در ارائه گزارشات مالی عاری از تقلب می باشند.

حسابرسان: انسان ذاتاً به دنبال حداکثر ساختن مطلوبیت خود می باشد و گاهی این امر ممکن است به کاهش مطلوبیت دیگران بیانجامد. بنابراین در مؤسسات نیز مدیران، حاکمان، سرمایه گذاران و ... همواره بدنبال منافع خود می باشند. این مسأله نیز تضاد منافع بین گروههای مختلف یک سازمان را به ارمغان آورده و بر نحوهٔ گزارشگری مالی تأثیر می گذارد. در چنین حالتی گزارشهای مالی هیچ ارزشی نخواهند داشت زیرا مدیران جهت نشان دادن وضعیت عملکرد خود و مؤسسه تحت مدیریت، از گزارشهای مالی استفاده کرده و ذهن افراد جامعه را منحرف می کنند. بنابراین یک مرجعی باید وجود داشته باشد تا گزارشهای مالی و انطباق آنها را با استانداردهای حسابداری و گزارشگری مالی تأیید نماید و از طرفی این مرجع باید مورد قبول عموم افراد جامعه نیز باشد. این مرجع کسی جز حسابرسان و گزارشات حسابرسی که وظیفه آنها تأیید اطلاعات گزارش شده و انطباق آنها با استاندارد های حسابداری است. بنابراین تعیین اینکه صورتهای مالی واقعاً نشان دهندهٔ وضعیت مالی و عملکرد شرکت به نحو مطلوب است یا خیر بر عهدهٔ حسابرسان است.

جرایم قانونی: مکانیزم دیگر جهت جلوگیری از گزارشات متقلبانه جرایم قانونی است. بسیاری از قوانین جزائی جریمه های سنگینی را برای کلاهبرداران تدارک دیده اند تا کمتر کسی به فکر ارائه گزارشات متقلبانه بیافتد.

با توجه به موارد بیان شده، پژوهش حاضر قصد دارد به بررسی قابلیت اتکای صورت های مالی جهت کشف تقلب در گزارشگری مالی بپردازد. لذا پرسش اصلی پژوهش بدین شکل خواهد بود:

آیا می توان با استفاده از صورتهای مالی، تقلب در گزارشگری مالی را تشخیص داد؟

مواد و روش ها

پژوهش‌گر پس از این‌که روش پژوهش خود را مشخص کرد و با استفاده از ابزارهای مناسب، داده‌های مورد نیاز را برای آزمون فرضیه‌های خود جمع‌آوری کرد، می‌بایست با بهره‌گیری از تکنیک‌های آماری مناسب، داده‌ـ های جمع‌آوری شده را دسته‌بندی و تجزیه و تحلیل نماید و در نهایت فرضیه‌هایی را که تا این مرحله آن را در تحقیق هدایت کرده‌اند در بوته آزمون قرار دهد و تکلیف آن‌ها را روشن نماید و سرانجام بتواند راه حل و پاسخی برای پرسش پژوهش خود بیابد. فرآیند تجزیه و تحلیل داده‌ها فرآیندی چند مرحله‌ای است که طی آن داده‌هایی که از طریق به کارگیری ابزارهای جمع‌آوری در جامع)نمونه) آماری فراهم آمده‌اند خلاصه، کدبندی و دسته‌بندی و در نهایت پردازش می‌شوند تا زمینه برقراری انواع تحلیل‌ها و ارتباط‌ها بین این داده‌ها به منظور آزمون فرضیه‌ها فراهم آید. تجزیه و تحلیل اطلاعات به عنوان مرحله‌ای علمی از پایه‌های اساسی هر پژوهش علمی به شمار می‌رود که به وسیله آن کلیه فعالیت‌های پژوهش تا رسیدن به نتیجه، کنترل و هدایت می‌شوند.

سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان جهت خرید، فروش، نگهداری سهام و اعطای اعتبار به شرکت ها، به اطلاعات نیاز دارند. مهمترین منبع اطلاعاتی جهت تصمیم گیری سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان،صورتهای مالی است. هر تصمیم گیرندهی عقلایی، سرمایه‌گذاری را جهت کسب درآمدها و افزایش آن انجام می‌دهد. بنابراین درآمدها عنصراساسی است که تصمیمات استفاده‌کنندگان از صورتهای مالی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. درآمدها نتایج عملکرد شرکت را طی دورهی مالی مورد گزارش ارائه می‌نماید و همچنین عایدی هر سهم، مبنای

بسیاری از تصمیم‌گ یری‌ها، مدل‌های ارزشیابی و قیمت‌گذاری سهام است. استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی با استفاده از ارقام گزارش شده اقدام به تصمیم‌گیری می‌نمایند. اما به‌دلیل نقص‌هایی در تهیه گزارشات، از جمله برآوردها، روشهای مختلف حسابداری، تضاد منافع بین تهیه‌کنندگان صورت‌های مالی و سرمایه‌گذاران و اقدام به مدیریت سود باید، با دیده¬ی تردید به درآمدها و روند افزایشی آن بنگریم. مساله گزارشگری مالی متقلبانه در کشور از اهمیت زیادی برخوردار است. افزایش شرکتهای پذیرفته شده در بورس که به منظور جذب منابع مالی اقدام به انتشار اوراق بهادار می کنند، تلاش به منظور کاهش مالیات بر سود، افزایش قیمت سهام یک شرکت، تامین نقدینگی مورد نیاز، پنهان کردن زیان ها و مشکلات مالی شرکت و ... از جمله دلایل اهمیت موضوع است.

سوالات تحقیق

آیا می توان با استفاده از صورتهای مالی، تقلب در گزارشگری مالی را تشخیص داد؟

فرضیه های تحقیق

صورتهای مالی برای تشخیص تقلب در گزارشگری مالی بسیار مناسب هستند.

در فصول پیشین ابتدا کلیات تحقیق تبیین گردید، سپس به مبانی نظری و پیشینه تحقیق پرداخته شد و در ادامه مواد و روش های تحقیق ارائه گردیدند. پژوهش‌گر پس از این‌که روش پژوهش خود را مشخص کرد و با استفاده از ابزارهای مناسب، داده‌های مورد نیاز را برای آزمون فرضیه‌های خود جمع‌آوری کرد، می‌بایست با بهره‌گیری از تکنیک‌های آماری مناسب، داده‌ـ های جمع‌آوری شده را دسته‌بندی و تجزیه و تحلیل نماید و در نهایت فرضیه‌هایی را که تا این مرحله آن را در تحقیق هدایت کرده‌اند در بوته آزمون قرار دهد و تکلیف آن‌ها را روشن نماید و سرانجام بتواند راه حل و پاسخی برای پرسش پژوهش خود بیابد. فرآیند تجزیه و تحلیل داده‌ها فرآیندی چند مرحله‌ای است که طی آن داده‌هایی که از طریق به کارگیری ابزارهای جمع‌آوری در جامع)نمونه) آماری فراهم آمده‌اند خلاصه، کدبندی و دسته‌بندی و در نهایت پردازش می‌شوند تا زمینه برقراری انواع تحلیل‌ها و ارتباط‌ها بین این داده‌ها به منظور آزمون فرضیه‌ها فراهم آید. تجزیه و تحلیل اطلاعات به عنوان مرحله‌ای علمی از پایه‌های اساسی هر پژوهش علمی به شمار می‌رود که به وسیله آن کلیه فعالیت‌های پژوهش تا رسیدن به نتیجه، کنترل و هدایت می‌شوند.

در این فصل با بهره‌گیری از تکنیک‌های آماری، اطلاعات جمع‌آوری شده، دسته‌بندی و تجزیه و تحلیل گردیده است. ابتدا با استفاده از آمار توصیفی، اطلاعات جمع‌آوری شده را با تهیه جدول توزیع خلاصه نموده و نشان داده شده است. در ادامه به بررسی نرمال بودن توزیع داده ها پرداخته شده و سپس با بآزمون های مانایی مناسب، مانایی متغیرها را مورد بررسی قرار میدهیم. در ادامه مدل رگرسیونی اصلی تحقیق با استفاده از روش رگرسیون لجستیک برازش شده و نتایج مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و نهایتا ازمون تی برای بررسی فرضیه دوم نیز گزارش شده است و در مورد تایید یا رد فرضیه ها بحث و نتیجه گیری می شود.

آمار توصیفی

به طور کلی، روش‌هایی را که به وسیله‌ی آن‌ها می‌توان اطلاعات جمع‌آوری شده را پردازش کرده و خلاصه نمود، آمار توصیفی می‌نامند. این نوع آمار صرفاً به توصیف جامعه یا نمونه می‌پردازد و هدف از آن محاسبه‌ی پارامترهای جامعه یا نمونه‌ی پژوهش است. در این فصل ابتدا به شرح آمار توصیفی خواهیم پرداخت. ابتدای این فصل با توصیف داده‌ها برای متغیرهای مستقل و وابستهِی تحقیق شروع شده است. چنانکه در فصل سوم بیان گردید داده‌های تحقیق مشتمل بر داده‌های ۹۸ شرکت برای ۱۰ سال مالی(۱۳۸۷ تا ۱۳۹۶) می‌باشد که در مجموع تعداد مشاهدات برابر ۹۸۰ می‌باشند.

در این قسمت ابتدا علایم اختصاری به کار رفته در متغیرهای پژوهش(جدول ۴-۱) و در ادامه (جدول ۲-۴) شاخص‌های پراکندگی و مرکزی متغیرها نشان داده می شود

جدول ۴ ۱- علائم اختصاری متغیرهای مستقل و وابسته تحقیق.

نوع متغیر	نام متغیر	نماد (علامت اختصاری)
وابسته	تقلب در صورت مالی	FFR
مستقل	بدهی کل/ مجموع حقوق صاحبان سهام	TD/TE
مستقل	بدهی کل/دارایی کل	TD/TA
مستقل	سود خالص/درآمد	NP/REV
مستقل	دارایی جاری/دارایی کل	CA/TA
مستقل	دارایی های قابل بازگشت/ درآمد	REC/REV
مستقل	موجودی / دارایی های کل	INV/TA
مستقل	سرمایه در گردش/دارایی های کل	WC/TA
مستقل	ا درآمد/دارایی های کل	REV/TA
کنترلی	اندازه بنگاه	SIZE

جدول ۴ ۲- شاخص های مرکزی و پراکندگی متغیرهای پژوهش(n=۹۸۰)

متغیر	میانگین	بیشترین	کمترین	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی
FFR	۰.۵۰۵۱۰۲	۱	۰	۰.۵۰۰۲۲۹	-۰.۰۲۰۴۱	۱.۰۰۰۴۱۷
TD/TE	۰.۰۱۵۲۰۵	۰.۳۸۹۸۶۵	-۰.۰۰۷۲۳	۰.۰۳۰۴۳۴	۵.۶۷۶۸۸۶	۵۰.۵۹۸۹۴
TD/TA	۰.۶۰۷۱۹۵	۱.۶۱۲۹۷۲	۰.۰۶۵۷۶	۰.۲۱۴۹۹۵	۰.۲۸۲۷۱۲	۳.۹۱۹۲۶۸
NP/REV	۰.۲۲۷۳۳۷	۶.۸۵	-۱.۶۷	۰.۳۶۵۸۵	۶.۹۷۸۳۸۷	۱۱۹.۴۶۱۸
CA/TA	۰.۶۶۳۱۸۴	۱.۲۶	۰.۰۸	۰.۱۸۰۳۹	-۰.۶۶۲۷۱	۳.۰۸۵۱۷۸
REC/REV	۰.۱۴۰۵۲۵	۶۸.۱۴۲۷۴	-۳.۹۱۱۲	۲.۲۳۳۶۴۶	۲۸.۹۳۵۴۱	۸۷۹.۵۳۷۶
INV/TA	۰.۰۶۳۰۴	۰.۸۰۶۸۱۲	-۶۹.۱۱۸۹	۲.۲۱۷۱۸۹	-۳۱.۰۴۵۵	۹۶۹.۲۱۵۲
WC/TA	۰.۱۴۰۲۷۶	۰.۹۳	-۰.۶۹	۰.۲۳۳۸۹۸	۰.۲۸۲۰۹۷	۳.۶۶۱۳۰۶
REV/TA	۰.۸۶۷۵	۵.۱۴	۰	۰.۵۱۰۲۴۱	۲.۴۶۸۴۴۷	۱۴.۵۷۴۹۷
SIZE	۲۹۶۵۸۴۵	۱.۰۳E+۰۸	۳۶۴۸۱	۹۶۱۷۵۴۳	۷.۳۳۶۸۲۵	۶۴.۶۶۶۹۹

جدول فوق شاخص های مرکزی از قبیل میانگین، بیشترین داده کمترین داده ،انحراف معیار و ... را در خصوص متغیرهای تحقیق نشان می دهد.تعداد مشاهدات در هر کدام از متغیرها ۹۸۰ می باشد.

آزمون های پیش برازش مدل

آزمون نرمال بودن داده ها

جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها و انتخاب نوع آزمون‌های مربوطه، ابتدا باید به بررسی وضعیت طبیعی بودن توزیع متغیرها بپردازیم. چرا که اگر متغیرها توزیع نرمال داشته باشند، مجاز خواهیم بود هم از آزمون‌های پارامتریک و هم از آزمون‌های ناپارامتریک استفاده نماییم. اما چنانچه متغیرها دارای توزیع نرمال یا طبیعی نباشند، تنها مجاز خواهیم بود از آزمون‌های ناپارامتریک استفاده نماییم. آزمونی که جهت بررسی طبیعی بودن توزیع متغیرها استفاده می‌شود، آزمون جارکیو- برا می‌باشد از این آزمون زمانی استفاده می‌شود که بخواهیم ببینیم داده‌های متغیر موردنظر دارای توزیع نرمالی یا طبیعی هستند یا خیر. اگر سطح معناداری این آزمون بیشتر از ۰/۰۵ باشد فرض صفر مبنی بر طبیعی بودن داده‌ها پذیرفته می‌شود. بنابراین فرض آماری زیر بررسی می‌شود:

فرض صفر: توزیع داده‌ها با توزیع نرمال تفاوت معناداری ندارد.

فرض مقابل: توزیع داده‌ها با توزیع نرمال تفاوت معناداری دارد.

جدول ۴ ۳- آزمون طبیعی بودن داده‌های متغیرهای مورد مطالعه(n=۹۸۰)

متغیرها	مقدار عددی آماری جارکیو-برا	سطح معنی داری	وضعیت
TD/TE	**۹۷۷۷۸.۱۷**	**۰.۰۰۰۰**	نرمال نیست
TD/TA	**۴۷.۵۶۰۹۵**	**۰.۰۰۰۰**	نرمال نیست
NP/REV	**۵۶۱۷۹۰.۷**	**۰.۰۰۰۰**	نرمال نیست
CA/TA	**۷۲.۰۲۹۴۹**	**۰.۰۰۰۰**	نرمال نیست
REC/REV	**۳۱۴۷۷۵۹۱**	**۰.۰۰۰۰**	نرمال نیست
INV/TA	**۳۸۲۷۸۲۷۰**	**۰.۰۰۰۰**	نرمال نیست
WC/TA	**۳۰.۸۵۵۳۴**	**۰.۰۰۰۰**	نرمال نیست
REV/TA	**۶۴۶۶.۰۷۴**	**۰.۰۰۰۰**	نرمال نیست
SIZE	**۱۶۴۰۷۳.۸**	**۰.۰۰۰۰**	نرمال نیست

با توجه به جدول۴-۳ مقادیر آزمون جارکیو-برا و مقدار معنی داری برای متغیرهای موجود، فرضیه‌های مورد مطالعه آورده شده است، چنانچه مشاهده شده است سطح معنی داری متغیرهای تحقیق کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد و فرض صفر پذیرفته نمی‌شود در نتیجه داده‌های مربوط به متغیرهای تحقیق، طبیعی نمی‌باشند. لذا در این تحقیق مجاز به استفاده از آزمون‌های پارامتریک نیستیم.

قابل ذکر می باشد که آزمون های تشخیصی برای توزیع نرمال برای داده های با تعداد کم طراحی شده اند و برای داده های با تعداد بالا دارای انحراف بالایی می باشند که انحراف های مشاهده از توزیع نرمال در آزمون های بالا برای متغیر ناشی از همین مطلب می باشد.

با توجه با اینکه داده های متغیر های مستقل از توزیع نرمال تفاوت معنی داری داشته و همچنین مقادیر داده ها اعداد بزرگی می باشند لذا نرمال نمودن داده ها قبل از تحلیل استنباطی، منطقی و بلکه لازم می باشد. در جدول زیر(۴-۴) شاخص های توصیفی برای مقادیر نرمال شده آورده شده است. با توجه به مقادیر میانگین و واریانس و همچنین مقادیر چولگی و کشیدگی و ماکسیمم و مینیمم همه متغیرها میتوان نرمال بودن داده های جدید را تایید نمود.البته در آزمون جارکو نیز به همین تنیجه نایل شدیم.

جدول ۴ ۴- آمار توصیفی مقادیر نرمال شده متغیرهای تحقیق

متغیر وابسته	میانگین	ماکزیمم	مینیمم	مقدار عددی آماری جارکیو-برا	سطح معنی داری	وضعیت
TD/TE	**-۴.۱۸۶۱۳**	**-۰.۹۴۱۹۵**	**-۶.۴۸۳۲**	**۱.۲۴۸**	**۰.۳۲۲**	نرمال است
TD/TA	**-۰.۴۹۸۹۱**	**۰.۴۷۸۰۷۸**	**-۲.۷۲۱۷۴**	**۱.۲۷۶**	**۰.۳۴۵**	نرمال است
NP/REV	**-۱.۴۸۱۳۲**	**۱.۹۲۴۲۴۹**	**-۳.۱۳۱۱۹**	**۱.۲۰۳**	**۰.۱۱۱**	نرمال است
CA/TA	**-۰.۴۱۰۷**	**۰.۲۳۱۱۱۲**	**-۲.۵۲۵۷۳**	**۱.۲۰۳**	**۰.۱۱۱**	نرمال است
REC/REV	**-۱.۹۶۲۳۷**	**۴.۲۲۱۶۰۵**	**-۳.۱۵۴۷**	۱.۱۶۰۲	۰.۲۱۴	نرمال است
INV/TA	**-۲.۷۶۳۹۹**	**-۰.۲۱۴۶۶**	**-۴.۱۳۲۸**	۱.۴۸۲	۰.۱۳۴	نرمال است
WC/TA	**-۱.۹۶۴۱۴**	**-۰.۰۷۲۵۷**	**-۲.۱۸۶۷**	۱.۰۹۷۸	۰.۲۰۳	نرمال است
REV/TA	**-۰.۱۴۲۱۴**	**۱.۶۳۷۰۵۳**	**-۱.۴۵۹۱**	۱.۰۳۴۸	۰.۱۹۴	نرمال است
SIZE	**۱۴.۹۰۲۶۷**	**۱۸.۴۵۰۲۴**	**۱۰.۵۰۴۵۵**	۱.۱۱۷۲	۰.۲۷۵	نرمال است

آزمون مانایی

مطابق ادبیات اقتصاد سنجی لازم است قبل از برآورد مدل، مانایی متغیرها بررسی گردد. استفاده از آزمون‌هایی نظیر دیکی- فولر و فیلیپس- پرون برای داده‌های پانل توصیه نمی‌شود زیرا قدرت اندکی در تشخیص مانایی دارند. برای حصول اطمینان به آزمون‌های مانایی قوی‌تر در مدل‌های پانل، پیشنهاد می‌شود که داده‌ها را تجمیع نموده و سپس مانایی بررسی گردد.

در مجموع قدرت آزمون ریشه واحد پانل نسبت به آزمون ریشه واحد منفرد بیشتر می باشد. مهم‌ترین آزمون‌های ریشه واحد پانل که ممکن است نتایج متفاوتی را ارائه دهند عبارتند از:

آزمون لوین، لین و چو (**LLC**)

آزمون ایم، پسران و شین (**IPS**)

آزمون برتونگ

آزمون های فیشر- **ADF** و فیشر- **PP**

آزمون هدری

در تمامی این آزمون‌ها به جز آزمون هدری، فرضیه صفر وجود فرآیند ریشه واحد می‌باشد؛ در آزمون هدری فرضیه صفر عدم وجود ریشه واحد می‌باشد (اندرس ، ۱۳۸۶). بدین جهت که برای داده های پانلی بهترین معیار برای سنجش مانایی متغیر آزمون (**LLC**) می‌باشد در این مطالعه از این آزمون استفاده شده است.

مانایی متغیر ها در این مطالعه در قالب جدول ۴-۵ نشان داده شده است:

در این آزمون فرض صفر مبنی بر نامانا بودن داده‌ها طرح می‌شود. بنابراین فرض آماری زیر بررسی می‌شود:

فرض صفر: داده های مورد بررسی نامانا هستند.

فرض مقابل: داده های مورد بررسی مانا هستند.

جدول ۴ ۵- بررسی مانایی متغیرهای پژوهش

متغیر	مرتبه تفاضل	سطح معناداری	آمارهٔ آزمون	نتیجه آزمون	مانا / نامانا
FFR	بدون تفاضل	**۰.۰۰۴۹**	**-۵.۱۸۲۷**	رد فرض صفر	مانا**I(۰)**
TD/TE	بدون تفاضل	**۰.۰۰۷۳**	**-۴.۱۸۰۴**	رد فرض صفر	مانا**I(۰)**
TD/TA	بدون تفاضل	**۰.۰۱۶۱**	**-۶.۶۶۴۶**	رد فرض صفر	مانا**I(۰)**
NP/REV	بدون تفاضل	**۰.۰۰۲۲**	**-۴.۱۷۱۵**	رد فرض صفر	مانا**I(۰)**
CA/TA	بدون تفاضل	**۰.۰۰۲۲**	**-۴.۱۷۱۵**	رد فرض صفر	مانا**I(۰)**
REC/REV	بدون تفاضل	**۰.۰۰۳۷**	**-۷.۱۸۹۶**	رد فرض صفر	مانا**I(۰)**
INV/TA	بدون تفاضل	**۰.۰۰۱۵**	**-۴.۱۲۰۳**	رد فرض صفر	مانا**I(۰)**
WC/TA	بدون تفاضل	**۰.۰۲۶۲**	**-۳.۷۲۹۱**	رد فرض صفر	مانا**I(۰)**
REV/TA	بدون تفاضل	**۰.۰۰۶۲**	**-۴.۶۳۴۲**	رد فرض صفر	مانا**I(۰)**
SIZE	بدون تفاضل	**۰.۰۰۶۱**	**-۳.۹۶۲۳**	رد فرض صفر	مانا**I(۰)**

اطلاعات جدول فوق نشان می دهد تمامی متغیرهای مورد مطالعه با توجه به آزمون مانایی **Levin,lin&chu** بدون تفاضل مانا می باشند. مرتبه تفاضل در آزمون مانایی نشان دهنده سطح و درجه مانایی متغیرهای تحقیق است.در واقع اگر متغیری نامانا باشد و با یک بار تفاضل گیری مانا شود آنگاه آن متغیر مانا از درجه ۱ یا اصطلاحا **I(۱)** نامیده می شود.در جدول فوق متغیر ها بدون تفاضل گیری مانا بوده لذا متغیرها در سطح مانا می باشند یا به اصطلاح **I(۰)** می باشند. سطح معناداری آزمون مانایی اگر کمتر از ۰.۰۵ درصد باشد نشانگر مانایی ان متغیر می باشد.همچنین جهت مانا بودن یک متغیر،آماره آزمون مربوطه به صورت قدر مطلق باید بزرگتر از عدد ۲ باشد که در جدول فوق سطح معناداری و آماره آزمون مربوطه به همین صورت می باشد.

برآورد مدل اصلی تحقیق

در این بخش، با توجه به مبانی نظری تحقیق و فرضیات تحقیق، مدل رگرسیونی لجستیک برای بررسی قابلیت اتکای صورت¬های مالی جهت کشف تقلب شرکت ها برازش شده است. مدل مورد استفاده جهت برآورد به شکل زیر است:

هدف از این برآورد رگرسیونی بدست آوردن مقدار عددی ضرایب ، ، الی می باشد. در صورتی که اکثر این ضرایب معنا دار باشند، فرضیه اول تحقیق حاضر تایید می گردد. و در سایر شرایط فرضیه تحقیق رد می شود. از آنجا که متغیر وابسته این مدل، احتمال تقلب در صورتهای مالی است که بصورت دو عدد یک (در صورت تقلب در صورتهای مالی) و صفر (در صورت عدم تقلب در صورتهای مالی) می باشد. رگرسیون لجستیک مورد استفاده قرار گرفته است. جدول نتایج حاصل از برآورد مدل لجستیک به "روش حداکثر درستنمایی" و "اثر نهایی تغیر در

متغیر های توضیحی" برای تحلیل نتایج مدل و تحلیل روابط در زیر ارائه شده است. برای انجام محاسبات از نرم افزار **EViews۸** استفاده شده است. جدول ۴-۶ نتایج مدل رگرسیونی برآورد شده برای شرکت های عضو جامعه اماری پژوهش حاضر را نشان می دهد.

جدول ۴ ۶- نتایج حاصل از برآورد رگرسیون لجستیک برای بررسی تاثیر نسبت های مالی بر احتمال تقلب در صورتهای مالی

نام متغیر	ضریب برآورد شده	خطای استاندارد	آماره **z**	$P[\|Z\| > Z]$	اثر نهایی **[dy/dx]**
C	**۱.۰۷۶۴۴۷**	**۰.۶۷۱۳۴۳**	**۱.۶۰۳۴۲۴**	**۰.۱۰۸۸**	۰
بدهی کل/ مجموع حقوق صاحبان سهام	**۷.۹۴۲۷۷۰**	**۴.۷۹۳۵۳۶**	**۱.۶۵۶۹۷۵**	**۰.۰۹۷۵**	۰
بدهی کل/دارایی کل	**-۰.۷۵۸۹۸۷**	**۱.۰۴۰۳۳۱**	**-۰.۷۲۹۵۶۲**	**۰.۴۶۵۷**	۰
سود خالص/درآمد	**-۱.۵۷۶۰۷۲**	**۰.۹۲۶۱۲۶**	**-۱.۷۰۱۷۹۰**	**۰.۰۸۸۸**	۰
دارایی جاری/دارایی کل	**-۲.۲۹۸۷۶۷**	**۱.۰۲۲۲۸۳**	**-۲.۲۴۸۶۵۹**	**۰.۰۲۴۵**	**-۰.۲۱۳۵**
دارایی های قابل بازگشت/ درآمد	**۲۰.۲۹۵۳۷**	**۱.۷۹۷۴۸۳**	**۱۱.۲۹۰۹۹**	**۰.۰۰۰۰**	**۰.۱۸۳۷۲**
موجودی / دارایی های کل	**-۱.۷۹۷۵۳۱**	**۱.۲۸۰۳۴۹**	**-۱.۴۰۳۹۳۹**	**۰.۱۶۰۳**	۰
سرمایه در گردش/دارایی های کل	**۰.۳۹۲۶۳۱**	**۰.۹۷۱۸۹۶**	**۰.۴۰۳۹۸۵**	**۰.۶۸۶۲**	۰
ا درآمد/دارایی های کل	**۰.۴۹۹۷۲۴**	**۰.۱۸۴۶۶۳**	**۲.۷۰۶۱۴۲**	**۰.۰۰۶۸**	**۰.۴۶۱۵**
اندازه بنگاه	**-۵.۳۰۰۹**	**۹.۸۲۰۹**	**-۰.۵۳۹۷۰۶**	**۰.۵۸۹۴**	۰
آماره **r۲** مکفادن	۰.۴۸۱۴۳۶				
نسبت راستنمایی **LR**	۶۵۳.۳۳۶۳	مقدرا احتمال آزمون **LR**		۰.۰۰۰۰	

منبع: محاسبات تحقیق

آماره نسبت درست نمایی (**LR**) نشان دهنده معنی داری کل رگرسیون است. مقدار عددی آماره **r۲** مکفادن نشان می دهد که این مدل ۴۸ درصد از احتمال "تقلب در صورتهای مالی" را پیش بینی می کند که رقم مناسبی است .اکنون با تکیه بر آماره های خوبی برازش که کلیت مدل را تائید می کنند می‌توان به بررسی ضرایب هدف پرداخت. اهم نتایج با توجه به فرضیات تحقیق به شرح زیر می باشند:

با توجه به یافته های تحقیق گزارش شده در جدول ۴-۶، مقدار اثر نهایی بدست آمده برای متغیر "نسبت دارایی جاری به دارایی کل" برابر با ۰.۲۱- می باشد. این رقم نشان می دهد که به ازای افزایش نسبت دارایی جاری به دارایی کل در شرکت و در صورت ثابت بودن سایر عوامل، احتمال تقلب در صورتهای مالی به میزان ۲۱ درصد کاهش می یابد. نتیجتا می توان گفت که: نسبت دارایی جاری به دارایی کل بر احتمال تقلب در صورتهای مالی شرکت‌های فعال در بورس اوراق بهادار تأثیر معنی¬دار و منفی دارد.

با توجه به یافته های تحقیق گزارش شده در جدول ۴-۶، مقدار اثر نهایی بدست آمده برای متغیر "دارایی های قابل بازگشت به درامد" برابر با ۰.۱۸۳۷ می باشد. این رقم نشان می دهد که به ازای افزایش نسبت دارایی های قابل بازگشت(که شامل اقلام تعهدی می شود) به درامد در شرکت و در صورت ثابت بودن سایر عوامل، احتمال تقلب در صورتهای مالی به میزان ۱۸ درصد افزایش می یابد. نتیجتا می توان گفت که: نسبت دارایی های قابل بازگشت به درامد بر احتمال تقلب در صورتهای مالی شرکت‌های فعال در بورس اوراق بهادار تأثیر معنی¬دار و مثبت دارد.

با توجه به یافته های تحقیق گزارش شده در جدول ۴-۶، مقدار اثر نهایی بدست آمده برای متغیر "نسبت درآمد به کل دارایی ها" برابر با ۰.۴۶۱۵ می باشد. این رقم نشان می دهد که به ازای افزایش نسبت درآمد به کل دارایی ها در شرکت و در صورت ثابت بودن سایر عوامل، احتمال تقلب در صورتهای مالی به میزان ۴۶ درصد افزایش می یابد. نتیجتا می توان گفت که: نسبت درآمد به کل دارایی ها بر احتمال تقلب در صورتهای مالی شرکت‌های فعال در بورس اوراق بهادار تأثیر معنی¬دار و مثبت دارد.

همچنین نتایج برآورد مدل لجستیک نشان می دهد که بین متغیرهای نسبت بدهی کل به مجموع حقوق صاحبان سهام، نسبت بدهی کل به دارایی کل، نسبت سود خالص به درآمد، نسبت موجودی به دارایی کل، نسبت سرمایه در گردش به دارایی کل و اندازه شرکت با احتمال تقلب در صورتهای مالی رابطه معنا داری وجود ندارد.

با توجه به نتایج مدل برازش شده و خوبی برازش مناسب مدل و این نکته که این مدل ۴۸ درصد از احتمال "تقلب در صورتهای مالی" را پیش بینی می کند میتوان چنین نتیجه گرفت که میتوان از طریق بررسی نسبت های مالی، تقلب در گزارشگری مالی را تشخیص داد. این نتیجه فرضیه اول پژوهش حاضر را تایید مینماید.

نتایج

صورتهای مالی برای تشخیص تقلب در گزارشگری مالی بسیار مناسب هستند.

طبق پژوهش دانیال و همکاران ۲۰۱۴، اگر بتوان مدل معنی داری از نسبت¬های مالی برازش نمود که بتوانند احتمال تقلب در صورت مالی را پیش بینی نمایند، فرضیه مذکور تایید میشود. با در نظر گرفتن این نکته و با استناد به مدل پژوهش دانیال وهمکاران ۲۰۱۴ به برازش مدل رگرسیونی لجستیک پرداخته شد که در شرح آن در جدول ۴-۶ گزارش شده است. یافته های این مدل برازش شده نشان میدهند که اولا این مدل ۴۸ درصد از احتمال "تقلب در صورتهای مالی" را پیش بینی می کند. دوما این مدل تاثیر معنی دار سه متغیر "نسبت دارایی جاری به دارایی کل" با شدت ۰.۲۱- ، "دارایی های قابل بازگشت به درامد" با شدت ۰.۱۸۳۷ و "نسبت درآمد به کل دارایی ها" با شدت ۰.۴۶۱۵ را بر احتمال تقلب در صورت مالی نشان میدهد و سوما این مدل لجستیک نشان می دهد که بین متغیرهای نسبت بدهی کل به مجموع حقوق صاحبان سهام، نسبت بدهی کل به دارایی کل، نسبت سود خالص به درآمد، نسبت موجودی به دارایی کل، نسبت سرمایه در گردش به دارایی کل و اندازه شرکت با احتمال تقلب در صورتهای مالی رابطه معنا داری وجود ندارد. لذا بطور مجموع این نتیجه قابل حصول است که میشود از طریق بررسی نسبت های مالی، تقلب در گزارشگری مالی را تشخیص داد. این نتیجه فرضیه اول پژوهش حاضر را تایید مینماید. و میتوان چنین بیان نمود که:

صورتهای مالی برای تشخیص تقلب در گزارشگری مالی بسیار مناسب هستند.

این یافته تحقیق با نتایج تحقیقات زارع و ملکانیان ۱۳۹۵، دانیال وهمکاران ۲۰۱۴، برازل و همکاران ۲۰۱۵همخوانی دارد. و با نتایج تحقیقات کامیسنسکی و همکاران ۲۰۰۴ همخوانی ندارد.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از این تحقیق بررسی قابلیت اتکای صورت¬های مالی جهت کشف تقلب در بورس اوراق بهادار تهران بوده است. به این منظور پس از بررسی ادبیات تحقیق و معرفی مشروح ابعاد و مبانی نظری و پیشینه تحقیق، به ارائه روش تحقیق شامل فرضیه‌ی تحقیق، متغیرهای تحقیق، نحوه اندازه گیری آن‌ها، نمونه و جامعه‌آماری تحقیق، روش تحقیق و نحوه آزمون فرضیات پرداخته شده است. روش انجام تحقیق، رگرسیون لجستیک و ازمون **t** بوده است. یافته های عملی تحقیق با استفاده از اطلاعات ۹۸ شرکت که در بازه زمانی ۱۳۸۷ الی ۱۳۹۶ در بورس اوراق بهادار فعال بوده‌اند و نرم افزار اکسل، **spss** و **Eviews** ،گزارش و ارائه شده اند. یافته های تحقیق نشان میدهند که صورتهای مالی برای تشخیص تقلب در گزارشگری مالی بسیار مناسب هستند. همچنین یافته های پژوهش نشان داده اند که سه متغیر "نسبت دارایی جاری به دارایی کل" با شدت ۰.۲۱- ، "دارایی های قابل بازگشت به درامد" با شدت ۰.۱۸۳۷ و "نسبت درآمد به کل دارایی ها" با شدت ۰.۴۶۱۵ را بر احتمال تقلب در صورت مالی تاثیر معنی دار می گذارند.

پیشنهادات کاربردی تحقیق

با توجه به نتایج حاصل از آزمون فرضیه اول مبنی بر قابلیت اتکای صورت های مالی جهت کشف تقلب شرکت ها، به سرمایه گذاران حقیقی و حقوقی بورس اوراق بهادار تهران توصیه میشود که هنگام مطالعه و بررسی سهام شرکت ها جهت تصمیم به سرمایه گذاری، در فرایند تصمیم گیری خود به نسبت های مالی شرکت ها توجه نمایند. علی الخصوص سه نسبت "نسبت دارایی جاری به دارایی کل"، "دارایی های قابل بازگشت به درامد" و "نسبت درآمد به کل دارایی ها"

با توجه به نتایج حاصل از آزمون فرضیه دوم مبنی بر اینکه بین میانگین نسبت¬های مالی بنگاه¬های متقلب و غیرمتقلب تفاوت معنی¬داری وجود دارد ، به سرمایه گذاران حقیقی و حقوقی بورس اوراق بهادار تهران توصیه میشود که هنگام مطالعه و بررسی سهام شرکت ها جهت تصمیم به سرمایه گذاری، در فرایند تصمیم گیری خود به اختلاف میانگین نسبت های مالی شرکت نسبت به بازار و صنعت توجه نمایند. توجه داشته باشند که میانگین متغیر های نسبت دارایی جاری به دارایی کل ، نسبت دارایی های قابل بازگشت به درامد، نسبت درآمد به کل دارایی ها، نسبت بدهی کل به مجموع حقوق صاحبان سهام، نسبت بدهی کل به دارایی کل، نسبت سود خالص به درآمد و نسبت سرمایه در گردش به دارایی کل در دو گروه شرکت های تقلب کننده در صورت های مالی و غیر متقلب دارای اختلاف معنی دار میباشد.

پیشنهادات برای تحقیق آینده

از آنجا که هر پژوهشی بایستی زمینه ساز تحقیقات آتی باشد و راهکارهایی را برای بررسی هرچه دقیق تر ابعاد موضوع مورد مطالعه توسط سایر پژوهشگران ارائه کند لذا پیشنهادهای خود را به محققینی که در آینده این حیطه از موضوعات حسابداری را انتخاب می کنند به شرح زیر ارائه می دهیم:

- شرکت ها را در قالب صنعت های مختلف طبقه بندی کرده تا کاربرد صورتهای مالی برای تشخیص تقلب در گزارشگری مالی به تفکیک صنایع، مورد بررسی قرار گیرد.
- با توجه به حذف شرکت های سرمایه گذاری، بانک ها و بیمه ها، به علت ساختار متفاوت آنها؛ پیشنهاد می گردد که موضوع مورد مطالعه، در این گروه از شرکت ها به صورت خاص بررسی گردد.

محدودیت‌های تحقیق

در انجام هر تحقیق محدودیت هایی وجود دارد که انجام تحقیق را با مشکل مواجه می نماید. این تحقیق نیز با محدودیت هایی مواجه شده است که به شرح زیر است:

۱- نمونه گیری در این تحقیق(با توجه در دسترس بودن اطلاعات)، محدود به ۹۸ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بوده است، لذا برای تعمیم نتایج آن به سایر شرکت ها باید جانب احتیاط رعایت شود.

References

[1]. Ali, A., & Zhang, W. (2015). CEO tenure and earnings management.Journal of Accounting and Economics, .59(1), 60-79

[2]. Ali, A., Daqing, D., Lee-Seok, H., & Trombley, M. (2000). Accruals and future stock returns: Tests of the .naı¨ve investor hypothesis. Journal of Accounting, Auditing and Finance, 15(Spring), 161–181

[3]. Armstrong, C. S., Larcker, D. F., Ormazabal, G., & Taylor, D. J. (2013). The relation between equity incentives and misreporting: The role of risk-taking incentives. Journal of Financial Economics, 109(2), 327-.350

[4]. Ansah, S. O., Moyes, G. D., Oyelere, P. B., and Hay, D. (2002). An Empirical Analysis of the Likelihood .of Detecting Fraud in New Zealand. Managerial Auditing Journal, Vol. 17 (4), pp. 192-204

[5]. Association of Certified Fraud Examiners (ACFE), Report to the Nation on Occupational Fraud & Abuse, .Austin, TX: Author, 2002

[6]. Beasley, M., Carcello, J., Hermanson, D. & Lapides, P. (2000), 'fraudulent financial reporting: Consideration of industry traits and corporate governance mechanisms', Accounting Horizons, vol. 14, no.4, and .pp.441-454

[7].Collingwood, C. (2011). Out of sample cash flow prediction and cash distributions to shareholders, Cash .flows, Advances in accounting incorporating Advances in Internation Accountind 25(1), 2-8

[8].Elliott, R. K., & Willingham, J. J. (1980). Management fraud: Detection and deterrence (pp. 35-46). New .York, NY. Petrocelli Books

[9] FASB.,) 1978 (, "objectives of financial reporting by business enterprises statement of financial .accounting", concept NO.1, par, 30

[10] .Foster, G. (1986). Financial Statement Analysis, 2/e. Pearson Education India

Grove, H. and Basilico, E. (2008). Fraudulent Financial Reporting Detection: Key Ratios Plus Corporate .Governance Factors, Int. Studies of Mgt. & Org., Vol. 38 (3), pp. 10-42

[11]. Green B. P. and Choi J. H. (1997). Assessing the Risk of Management Fraud through Neural Network .Technology. Auditing: A Journal of Practice and Theory, Vol. 16(1), pp.14-28

[12]. Hendriksen, Erelouis.,) 1992(," Kolers dictionary for accountants", Accounting's Man of Principles: Accounting's Man of Principles. Reston Pub. Co

.[13]. Levitt, A. (1998). The importance of high quality accounting standards. Accounting horizons, 12(1), 79

[14]. Schapiro, M. (2011). Speech by SEC chairman: Remarks at Stanford Center on Longevity—FINRA .Investor Education Foundation Conference. November 3

[15]. Spathis, C. (2002). Detecting False Financial Statements Using Published Data: Some Evidence from Greece. Managerial Auditing Journal, Vol. 17(4), pp. 179-191

[16]. Trompeter, G. M., Carpenter, T. D., Desai, N., Jones, K. L., & Riley Jr, R. A. (2012). A synthesis of fraud-.related research. Auditing: A Journal of Practice & Theory, 32(sp1), and 287-321

[17]. Wang, T. Y., Winton, A., & Yu, X. (2010). Corporate fraud and business conditions: Evidence from IPOs. .The Journal of Finance, 65(6), 2255-2292

[18].Watts, R. L. and Zimmerman, J. L. (1986). Positive Accounting Theory. NJ: Prentice-Hall

Yang. (2003). Fraud, the Unmanaged Risk: English Global Survay London

[19]. Ilkhani, Soheil (1380). The effect of renewing financial statements on earnings management and earnings sustainability, Master thesis, Allameh Tabataba'i University. 6.

ایلخانی،سهیل.(۱۳۸۰). تاثیر تجدید ارائه صورت های مالی بر مدیریت سود و پایداری سود، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی.

[20]. Thalaneh A., and Hossein Hamza Nakhjovani, 1992, "The Decision-Making Process of Individuals Using Accounting Information", Journal of Accounting, No. 12, pp. 60-56. 8.

تالانه، ع.، و حسین حمزه نخجوانی، ۱۳۷۱،"فرآیند تصمیم گیری افراد با استفاده از اطلاعات حسابداری"،نشریه حسابدار،شماره ۱۲ ،صص ۶۰-۵۶.

[21]. Sidi, Hojatollah. (1393), Investigation of Certain Factors Affecting the Quality of Earnings and Stock Prices in the Building Industry, Experimental Accounting Matters, Volume 6, Number 47.

صیدی،حجت اله.(۱۳۹۳)،بررسی عوامل خاص موثر بر کیفیت سود و قیمت سهام در صنعت ساختمان،مطاعات تجربی حسابداری،دوره۶،شمار۴۷.

[22]. Sensitive One, Yahya. And Baghomiyan Reza. (1384). Corporate Governance and Financial Reporting Quality. Official Census Quarterly, Special Issue No. 86-45.

حساس یگانه، یحیی. و باغومیان رضا. (۱۳۸۴). حاکمیت شرکتی و کیفیت گزارشگری مالی. فصلنامه حسابدار رسمی، شماره ویژه دی، ۸۶- ۴۵.

[23]. Sensitive Yeganeh, Yahya, Yaqoby Manesh, Sarah (2003). The Effect of Audit Reports on Stock Price, Empirical Financial Accounting Studies, No. 3, p. 27

حساس یگانه، یحیی، یعقوبی منش، سارا (۱۳۸۲).تأثیر گزارش های حسابرسی بر قیمت سهام، مطالعات تجربی حسابداری مالی، شماره ۳، ص ۲۷

[24]. Saffar, Mohammad Jawad, Naderian, Mohammad Reza, "Responsibility of Auditors for fraud", Auditor's Quarterly, No. 13 / Page 46 / Winter 2001.

.صفار، محمدجواد، نادریان، محمدرضا، "مسولیت حسابرسان در قبال تقلب"، فصلنامه حسابرس/ شماره۱۳/ صفحه۴۶/ زمستان ۱۳۸۰

[25]. Alyvar, A., 1365. "Disclosure in Financial Reporting", Audit and Audit Specialty Accounting and Audit Research Center

عالی ور ، ع ، ۱۳۶۵ ، "افشاء در گزارشگری مالی" ، مرکز تحقیقات تخصصی حسابداری و حسابرسی سازمان حسابرسی

[26]. Makromi, 1374, "Purpose of Financial Statements and Qualitative Features of Financial Information", Journal of Accounting, No. 110, pp. 13-6

مکرمی ،ی،۱۳۷۴،"هدف از صورتهای مالی و ویژگی های کیفی اطلاعات مالی"، مجله حسابدار،شماره ۱۱۰،صص۱۳-۶